

LJUBLJANA. *Zate.*

Petletno poročilo projekta
Ljubljana - zelena prestolnica
Evrope 2016

MESTO JE UNIVERZUM BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Zasnovali smo
Čebeljo pot, ki
danes združuje
več kot 40
partnerjev.

ALJOŠA BAGOLA

Ponosen sem,
da živim in
ustvarjam v
Ljubljani.

© Arhiv Ljubljanski grad

NINA GASPARI

Ozvezdje
Ljubljane
sestavljajo
ljudje.

MESTO, KI SE MU PUSTIŠ ZAPELJATI

Za še
prijetnejše poti
s kolesom smo
izvedli obsežne
prenove
kolesarske
infrastrukture.

Ko smo leta 2016 ponosno nosili naslov Zelena prestolnica Evrope, nas je mnenje Evropske komisije, da smo naredili največ sprememb v kakovosti življenja v najkrajšem času, spodbudilo, da si zastavimo še višje cilje in se še odločneje zavežemo trajnostnemu razvoju našega mesta. Na vrh postavljamo kakovost življenja naših meščank in meščanov, medsebojno spoštovanje in sobivanje kljub različnosti ter sožitje z naravo.

Prestižni naziv nam je dal dodaten zagon in v zadnjih petih letih smo izvedli številne projekte in ukrepe, s katerimi krepimo zeleno, okolju in ljudem prijazno podobo našega mesta. Ponosen sem na prehojeno pot, na vse dosežene cilje, še posebej pa na vse prebivalce naše prelepe Ljubljane, ki so sprejeli vizijo razvoja našega mesta. V teh letih smo skupaj ponotranjili trajnostna načela življenja ter jih dopolnili s praksami krožnega gospodarstva, kar kaže na visoko zavest naših prebivalcev in seveda na to, da radi živijo v Ljubljani. Nekatere njihove navdihujoče zgodbe si lahko preberete tudi na naslednjih straneh.

Tudi v prihodnje bomo ostali trdno zavezani naši obljubi, da generacijam, ki prihajajo za nami, zapustimo okolje vsaj tako ohranjeno, kot ga imamo mi. Zato bomo v Mestni občini Ljubljana še naprej izvajali številne projekte in prav vsak izmed njih bo zasnovan z mislijo na naše meščanke in meščane ter na okolje, v katerem živimo.

Zavedamo se, da bomo le z odgovornim odnosom do sočloveka, narave in materialnih dobrin vstopili v prihodnost, vredno dostojnega in polnega življenja vseh nas. Če želimo ohraniti naš planet za

Zeleno srce Ljubljane

Zoran Janković,
župan
Mestne občine
Ljubljana

© Uroš Hočevar

prihodnje generacije, morajo vsa mesta na svetu živeti po pravilih Zelene prestolnice Evrope.

Zadnji meseci so nas postavili pred preizkušnje, ki jih doslej nismo bili vajeni. Spomnili so nas, kako pomembni so medsebojno spoštovanje, strpnost, tovarištvo, solidarnost ter pozitiven pogled

na življenje. Vse to so vrednote, ki jih v Ljubljani živimo prav vsak dan. Ljubljana zato ostaja odprto mesto, v katerem smo dobrodošli vsi, saj znamo in zmoremo živeti skupaj ob spoštovanju naših različnosti.

Srečno, Ljubljana,
najlepše mesto na svetu!

V zadnjih 14 letih smo izvedli
več kot 2200 projektov.

Od leta 2016 smo izvedli več
kot 700 projektov.

Trajnostnemu razvoju mesta
se bomo ponovno zavezali s
sprejetjem razvojne vizije,
tokrat do leta 2045.

Pet vtisov o ljubljanskem zelenem letu

Tjaša Ficko,
podžupanja
Mestne občine
Ljubljana

© Primož Korošec

ZELENO IN SAMO ZELENO

Odgovoren in trajnosten razvoj ni ena od alternativ, med katerimi lahko izbiramo, temveč naša edina možnost, če želimo planet čim manj okrnjen prepustiti naslednjim generacijam. Vprašanje zato ni, ali sodelovati, temveč kako se najbolje spoprijemati z izjemno zahtevnimi izzivi.

ZELENO PO MERI MESTA

Vsako mesto je edinstveno in takšna naj bo tudi njegova zelena pot. Medmestna izmenjava znanj, izkušenj in dobrih praks je pomembna in zaželena, najučinkovitejši pa so ukrepi in aktivnosti, izvedeni skladno z zmožnostmi, posebnostmi, prednostmi in izzivi, s katerimi se mesto dejansko sooča.

ZELENI UČINKI

Naše zeleno leto je bilo v znamenju preseženih pričakovanj in sprememb. Na bolje. Presenečeni smo nad izjemno mednarodno pozornostjo in navdušeni zaradi odziva Ljubljank in Ljubljančanov v aktivnostih, programih in dogodkih, ki so nas še močneje povezali. Kot Zelena prestolnica Evrope lažje uvajamo trajnostne spremembe in spreminjamo navade. Na bolje.

SKUPAJ ZELENI

Okoljsko ozaveščeni prebivalke in prebivalci se bolj zavedajo svoje okolice, spremembe v mestu jih zanimajo. Svoje mesto čuvajo in so ga pripravljene braniti. So občutljivejši in zahtevnejši. Tudi bolj

kritični. Kar je dobro. Skupaj – z roko v roki – smo namreč močnejši, rastemo hitreje in sežemo dlje. Temelj zaupanja niso načrti in obljube, temveč oprijemljivi rezultati in višja kakovost življenja.

POGUM ZA POHVALO

Kljub zavedanju, da so pred nami še mnogi izzivi in da je zmeraj lahko še kaj boljše, je pomembno znati pohvaliti in upati si biti ponosen na sodelujoče v ekipi in na dosežene zmage, ki so spodbuda za oblikovanje prihodnjih rešitev. Zato iskrena hvala vsem, ki nas bodrite ter skupaj z nami gradite zeleno in trajnostno Ljubljano.

Vse bolj razumemo, kako pomembno je spoštovanje narave

dr. Janez Potočnik,
sopredsdujoči
mednarodnemu panelu
Združenih narodov za vire in
partner SYSTEMIQ

Čas beži in pet let je minilo, odkar je bila Ljubljana Zelena prestolnica Evrope, in nekaj več od trenutka, ko me je doletela čast, da sem kot evropski komisar za okolje, odgovoren za to pobudo, razglasil odločitev neodvisne komisije. Prijetna dolžnost, z občutki, ki vedno navdajajo s posebno toplino, ko gre za dosežke doma, ki so opazni in odmevajo tudi v tujini. Še posebej, če so povezani z naporji za zeleno in trajnostno prihodnost okolja, v katerem mi je kot Ljubljančanu z obrobja mesta dano živeti in ga uživati.

Živimo v času, ki ne skopari z negotovostjo in izzivi. Vse bolj razumemo, kako pomembna sta spoštovanje narave in odgovorno ravnanje z naravnimi viri za našo prihodnost, pravzaprav že kar za sedanost. A ni dovolj le razumeti, pomembno je živeti ter ustvarjati tako prihodnost.

Ljubljana je lepo mesto. To ve povedati vsakdo, kdor jo je imel možnost obiskati in jo doživeti iz prve roke. Prav je, da se tega zavedamo in da to spoštujemo. Prav je, da se za to trudimo in potrudimo skupaj. Mar ni lepše živeti v mestu, ki je obarvano zeleno in v katerem lahko globoko vdihnemo svežino ter v jasnih nočeh vidimo celo zvezde?

© Osebni arhiv

Ljubljansko
zvezdo
prepozna
tudi
mednarodni
prostor

- * Prestižna revija Monocle je uvrstila Ljubljano med **25. najboljših malih mest na svetu**. Po njihovih besedah smo »ena od najbolj zanimivih evropskih majhnih prestolnic«, Ljubljano so pohvalili predvsem zaradi urejenosti urbanih zelenih površin, pešcem prijaznega centra, številnih kolesarskih poti in številnih drugih novosti.
- * Že šest let zapored se Ljubljana uvršča na seznam **100 najbolj trajnostnih destinacij na svetu**.
- * Conde Nast Traveller je uvrstil Slovenijo (in s tem Ljubljano) na prvo mesto na seznamu **Najboljših počitniških destinacij za leto 2021**.
- * V Breaking Travel News se je Ljubljana znašla med **Najboljšimi 5 destinacijami v Evropi**.
- * Ljubljana je bila mesto meseca (marec 2020) v projektu **Aktivna mesta**.

- * Turlane je Ljubljani podelil naziv **Najboljše mesto za solo popotnice**.
- * Conde Nast Traveller je uvrstil Ljubljano med **10 najboljših mest za zimske počitnice**.
- * The Luxury Report je uvrstil Ljubljano med **Najboljših 10 trajnostnih destinacij za leto 2020**.
- * Le Monde je uvrstil Ljubljano med **5 odličnih primerov mest, ki so zaprli središče za promet**.
- * Conde Nast Traveller je uvrstil Ljubljano med **20 najlepših mest v Evropi**.
- * BBC Good Food je uvrstil Ljubljano kot Evropo v miniaturi med **10 najboljših destinacij za gurmane v letu 2019**.

 Nik Rovani

Pešcona je ena lepših pod nebom

David Urankar,
TV-voditelj
in model

 Boštjan Podlogar

Marsikdo bi lahko rekel, da sem, ker sem Ljubljančan že od rojstva, pristranski. Ko se zgodaj zjutraj odpravim proti centru, ki se blešči v soju prvih sončnih žarkov, se vsakič znova zavem, kako lepa je naša prestolnica. In popoldne, ko se z družino poleti odpravimo na sladoled, pozimi pa na pečen kostanj, se ob dveh malih nadobudnežih z ženo Ajdo vedno pogovarjava o tem, kako varno in udobno nam je v Ljubljani. Pešcona je zagotovo ena lepših na svetu!

Ker živimo na obrobju mesta, imamo v bližini doma gozd, nedaleč stran so tudi kmetije. Kljub temu pa smo od centra mesta oddaljeni le pol ure kolesarjenja po lepo urejenih kolesarskih poteh.

Spomnim se, ko je Ljubljana postala Zelena prestolnica Evrope, in po mojem mnenju tega naziva pravzaprav nikoli ni predala. Vsi ti parki, zelene površine, urejeni breg Ljubljanice, igrišča in pitniki – več bi si človek že težko želel. No, morda električne oz. manjogljicne avtobuse, če si že lahko izmišljujem.

Ozvezdje Ljubljane sestavljajo ljudje

Nina Gaspari,
učiteljica joge in
podjetnica

Ljubljana je moj dom. V zadnjih letih se je iz sramežljivega dekleta spremenila v samozavestno evropsko prestolnico. Prijazno, urejeno, čisto, varno in zeleno. Na vsakem koraku in ob vsakem pogledu se čuti skrb do varovanja okolja in prostora, ki ga soustvarjamo meščani in meščanke. Vesela sem, da me mesto nenehno spodbuja, da mu tudi sama vračam energijo. Pa naj gre za okoljsko odgovorne in trajnostne izbire, skrb za starejšega sosedo, hitri klepet z lastnikom restavracije v centru mesta ali organizacijo brezplačnih poletnih jogijskih

druženj na Špici ali v največjem mestnem parku Tivoli. Ljubljana smo ljudje. Odprti, nasmejani in odkritosrčni. Ko stopimo skupaj, nas nič ne ustavi. Vsako leto odraz mesta in ljudi, ki živimo v njem, spremljam od blizu. Na jasi mestnega parka, ki mu senco ponujajo mogočna drevesa. Ko se na poletni večer s pogledom sprehodim po na desetine nasmejanih obrazov, se zavem, da Ljubljana ni le najlepše mesto na svetu. Ljubljana je tudi najlepši jogijski studio na svetu.

Ljubljčan svetovljan

Marko Schwed,

koordinatorski na
vrtaškem območju ob
Cesti Iga Grudna na Viču

Po mojem mnenju se je Ljubljana v zadnjih štirinajstih letih na vseh področjih spremenila na bolje. Všeč mi je, da se urejajo vrtaški, kolesarske poti, Rožnik, Grad, Golovec, ogromno je pozitivnih sprememb. Samo pogledajte vse to zelenje, ki nas obdaja, reko Ljubljano, parke, Pot spominov in tovarštva, meni je prelepo. Pomembno pa se mi ne zdi samo to, da občina vestno ureja Ljubljano, ampak da tudi vsakdo izmed nas s pozitivnim odnosom in delovanjem v skupnosti poskrbi za svojo okolico in je na ta način dober zgled mladim. Le skupaj lahko zagotovimo, da bo Ljubljana še naprej cvetoča, zelena in prijazna. Izkoristimo vse, kar nam ponuja, živimo v svojem mestu, vendar bodimo prijazni do narave in drug do drugega. Na svoje mesto sem zelo ponosen in rad se pohvalim, da sem Ljubljčan. Življenje v Ljubljani ne bi zamenjal za življenje v nobenem drugem mestu na svetu. Ljubljana je top.

Od leta 2016 smo pridobili:

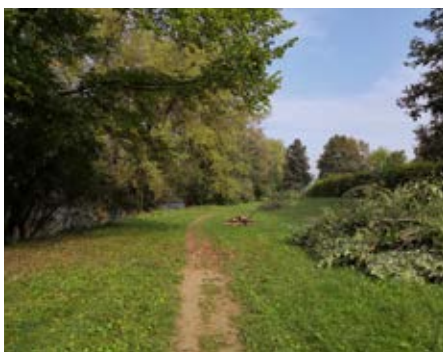
- * **šest novih urejenih vrtničkarskih območij**, tako da jih je zdaj v Ljubljani že devet;
- * **dve plaži ob rekah**, ki sta takoj postali zelo priljubljeni;
- * **tri pasje parke za igro naših pasjih prijateljev**, tako da jih je v Ljubljani zdaj že šest;
- * **tri nove javne sadovnjake**, tako da zdaj lahko sadeže obiramo že v šestih;
- * **ново zavetišče za zapuščene živali Gmajnice**, v katerem poleg osnovne naloge zavetišča omogočamo tudi usposabljanje mladih kadrov in razvoj središča za odgovorno skrbništvo hišnih živali ter njihovo dobrobit.

V območju Nature 2020 smo sanirali del nabrežja reke Save ter postavili betonske ležalne ploščadi za sončenje (plaža Sava). Foto: arhiv MOL

PREJ Območje pred ureditvijo vrtničkov. **DANES** Na novo urejenem območju Vižmarje Brod je na voljo 111 vrtničkov, 14 od teh je prilagojenih gibalno oviranim osebam. Foto: arhiv MOL

PREJ Levi breg Ljubljanice pred ureditvijo. **DANES** Ob urejanju degradiranega območja smo uredili tudi del levega nabrežja reke Ljubljanice, kjer smo vzpostavili nov javni prostor s sprehajalno potjo, klopmi in ležalniki za preživljanje prostega časa (plaža Muste). Foto: Helena Regina

Na območju Grbe smo uredili dve vrtničkarski območji (z več kot 100 vrtnički), opremljeni s skupnimi lopami, vodovodom, kompostniki, otroškim igriščem in medovitim vrtom z učnim programom. Foto: Helena Regina

Novo Zavetišče za zapuščene živali Ljubljana ima največje in najsodobnejše opremljene prostore v Sloveniji. Foto: Nik Rovar

Skrbimo za drevesa in mestni gozd:

* v petih letih smo **zasadili več kot 3500 novih dreves;**

* leta 2019 smo postali del pobude **Tree cities of the World;**

* v letu 2019 smo začeli izbirati **drevo leta** in smo ta naziv podelili že dvema drevesoma. Svoje najljubše drevo predlagajo in izberejo meščanke in meščani;

* mesto obkrožajo griči, poraščeni z avtohtonim gozdom, ki zavzema kar 46 odstotkov celotne površine občine.

V pilotnem projektu URBforDAN (program Interreg), katerega vodilni partner smo v Mestni občini Ljubljana, smo **območje gozda Golovca opremili z urbano opremo** ter omogočili še bolj kakovostno izrabo gozdnega prostora.

PREJ Pogled na prazno korito na osrednji ljubljanski tržnici je meščanko Stašo spodbudil k oddaji pobude za posaditev visoke urbane grede oz. zelišč, ki bi bila na voljo vsem. V svojem predlogu je zapisala: »Zavedam se, da bo potrebno kar nekaj časa, da se bodo ljudje navadili, da korito ni smetišče, a če bo nekdo (jaz) redno skrbel za to urbano gredo, bodo miselnost in stare navade šle v pozabo.« Foto: Staša Bizjak **DANES** Meščanki smo idejo z veseljem uresničili. V JP LPT so prazno korito spremenili v urbani zeliščni vrt in ji ga predali v uporabo. Staša zeliščni vrt vsak dan pregleda in zanj tudi lepo skrbi, da ostaja čisto in urejeno. Foto: Nino Kolarev

Nova urbana oprema na Golovcu.
Foto: Nik Rován

Uresničujemo pobude meščank in meščanov:

* na pobudo meščanov smo zasadili **novе drevorede;**

* na pobudo dijakov ljubljanske bežigradske gimnazije smo **uredili park pred njihovo šolo;**

* uresničili smo **več kot 25 lokalnih akcij, ki so jih predlagali Ljubljančanke in Ljubljančani v sklopu projekta Zunaj** skupaj s KD Prostorož in Inštitutom za politike prostora;

* na pobudo meščanke smo na Pogačarjevem trgu **posadili prvi zeliščni vrt**, namenjen vsem. Zanj skrbi meščanka, ki je prispevala pobudo.

Kolopark v Sneberjah in skupnostni cvetoči vrt pod grajskim gričem sta dve izmed 25 akcij projekta Zunaj. Foto: Nejc Trampuž

Prenavljamo,
urejamo in
degradirane
površine
spreminjamo
v površine za
kakovostno
preživljanje
časa:

* Degradirano območje med Novimi Fužinami in Štepanjskim naseljem smo spremenili v eno **večjih zelenih površin v Ljubljani, družinski park Muste**, v katerem so prebivalcem na voljo igrala, igrišče za vse starostne skupine otrok in gibalno ovirane otroke, urbani javni sadovnjak, urejeni obe strmi nabrežji Ljubljanice, pasji park, drevesa in urbana oprema.

* S **prenovljenim Črnuškim bajerjem smo v Ljubljani dobili novo zeleno površino**, namenjeno kakovostnemu preživljanju prostega časa. S tem smo oživili še eno nekoč degradirano območje, ki je sedaj v celoti prilagojeno gibalno oviranim osebam.

Pred desetletjem smo degradirano območje ob največjem mestnem pokopališču uredili v čudovit Šmartinski park, leta 2017 pa smo poleg velikega pasjega parka uredili še prostorno in inovativno otroško igrišče, tudi z igrali za gibalno ovirane otroke. Foto: Luka Vidic

Za urbane pse smo vzpostavili že šest pasjih parkov, kjer se psi lahko prosto gibljejo v varnem okolju. Na fotografiji pasji park v novo urejenem parku Muste. Foto: arhiv MOL

Črnuški bajer privablja številne sprehajalce. Foto: Helena Regina

V Ljubljani se povečuje ozaveščenost prebivalcev

Gorazd Trušnovec,
predsednik društva
Urbani čebelar

V naravi je vse v gibanju, nič ni stalnega in razen v mitoloških zgodbah ne obstaja prvobitna, neokrnjena idila popolnega ravnovesja, rajskega prostora, iz katerega naj bi bilo človeštvo izgnano. Kar pa ne pomeni, da k temu idealu ne smemo stremeti. Tako tudi mesta niso neka tvorba, ki bi bila zunaj narave, ampak so njen sestavni del. Glede na to, da bosta po napovedih že kmalu dve tretjini človeštva živeli v mestih, je naloga iniciativ, kot je Zelena prestolnica Evrope, prav v tem, da si prizadevajo iskati ravnovesje v smeri gradnje prijetnega, harmoničnega življenjskega okolja. Zdi se mi, da se je ozaveščenost Ljubljančanov dvignila, da se bolj zavedajo pravice živeti v zdravem okolju in so pri njegovem soustvarjanju pripravljeni sodelovati. Tudi s pomočjo urbanega čebelarjenja, ki se je razvilo v zadnjih letih, se je dvignila zavest o vlogi opravevalcev pri biotski raznolikosti v mestih ter o čebelah kot indikatorjih zdravega okolja. Več se tudi opozarja na prehranske verige in pomen samooskrbe, ki utegne imeti v prihodnosti vedno večjo vlogo.

Leta 2016 smo zasnovali **Čebeljo pot**, ki danes združuje **več kot 40 partnerjev** in s katero krepimo dediščino čebelarstva ter izpostavljamo pomen čebel za naše preživetje.

Dobro prakso Čebelje poti nadgrajujemo in širimo v sodelovanju še s petimi evropskimi mesti v okviru programa **Urbact**, projekta **BeePathNet** po Evropi in Sloveniji.

Čebelja pot predstavlja ne le fizično pot, ki povezuje mesto in podeželje, ampak tudi mrežo čebelarjev, izobraževalni program, inkubator za razvoj novih podjetniških idej ter gibanje, ki povezuje vse zainteresirane. Foto: Luka Dakskobler

Čebele so v mestu dobile novo zavetje in možnost za pašo, saj smo skupaj s strokovnjaki Botaničnega vrta Ljubljana na nadstrešnice avtobusnih postajališč posadili medovite rastline. Zelene nadstrešnice bodo pozitivno vplivale tudi na okolje, saj delujejo tudi kot požiralnik meteorne vode in zmanjšujejo učinek toplogrednih plinov. Foto: Dunja Wedam

Po vzoru drugih evropskih mest smo **ozelenili nadstrešnice treh avtobusnih postaj z medovitimi rastlinami**, ki privabljajo čebele. **Z ozelenitvami bomo nadaljevali.**

V letih 2017 in 2019 smo prejeli naziv **Čebelam najbolj prijazna občina v Sloveniji**.

V mestu sadimo medonosne rastline in zamikamo košnjo zelenih javnih površin v kasnejši čas. Foto: Nik Rovar

V letu 2020 smo na treh testnih območjih začeli **uvajati pozno košnjo**. Območja smo označili z napisi »Pokosili bomo, ko se bodo čebele najedle« in s tem razložili, zakaj puščamo izbrana območja nepokošena.

V letu 2019 smo prvi v Sloveniji oblikovali in uvedli pilotni program API vrtec. Oddelki desetih izbranih ljubljanskih vrtcev, ki sodelujejo v pilotni izvedbi programa API vrtec, enkrat tedensko izvajajo aktivnosti na teme čebela kranjska sivka, čebelji pridelki, opraševalci, biotska raznolikost, varstvo okolja, zdrav način življenja, prehranjevanje in hortikultura. Otroci se učijo pravil lepega vedenja v bližini čebel in s tem odgovorne skrbi za svojo varnost, varnost prijateljev ter seveda varnost čebel.

Otroci desetih ljubljanskih vrtcev spoznavajo življenje in navade čebel v okviru pilotnega programa API vrtec. Foto: Luka Dakskobler

Od leta 2016, ko smo posadili prvo sadno drevo in s tem odprli prvi javni sadovnjak v Ljubljani, smo uredili **že šest javnih sadovnjakov s 534 sadikami različnih sadnih vrst.**

Od leta 2018 praznujemo **svetovni dan čebel**, ki je nastal na pobudo Slovenije.

Z zemljišč v mestni lasti sistematično **odstranjujemo invazivne tujerodne rastline**, kot so ambrozija, orjaški dežen in sirska svilnica.

Zasadili smo **grajski vinograd s 1050 trsi.**

Trgatev v grajskem vinogradu na južnem pobočju grajskega griča. Vino iz obranega grozolja je na prodaj v grajski trgovini in ga je možno okušati v gostinskih lokalih Ljubljanskega gradu. Foto: Nik Rovar

Leta 2018 smo vzpostavili Službo Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (KP TRŠH), ki deluje znotraj JP Voka Snaga ter opravlja varstvene, strokovne, nadzorne in upravljaljske naloge s pomembnimi cilji, kot so ohranjati naravne vrednote, biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost, ohranjati ugodno stanje zavarovanih in ogroženih prostoživečih živalskih, rastlinskih in glivnih vrst ter njihovih habitatov ter tudi ohranjati krajino z značilno razporeditvijo krajinskih struktur.

- * V KP TRŠH smo uredili pešpot ob Gozdarskem inštitutu, ki je razveselila številne sprehajalce parka.
- * Z zasaditvijo 20 lip smo obnovili drevored med gostilno Čad in vilo Marije Vere ter s tem prispevali k varstvu zavarovane in ogrožene živalske vrste – hrošča puščavnika.
- * V KP TRŠH in na drugih javnih zelenih površinah po Ljubljani smo namestili več kot 40 gnezdilnic za ptice in 6 netopirnic (zatočišč za netopirje).

V Krajinskem parku ter na ostalih javnih zelenih površinah po Ljubljani v sodelovanju z Društvom za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije nameščamo gnezdilnice za ptice. Foto: ArtInFoto

Ena izmed številnih nalog Službe Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je tudi izobraževanje otrok. Foto: arhiv Narodne galerije

Urejena pešpot ob Gozdarskem inštitutu v Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. Foto: ArtInFoto

Pregled ene izmed netopirnic – zatočišča za netopirje, ki jih v sodelovanju s Slovenskim društvom za proučevanje in varstvo netopirjev nameščamo v Krajinskem parku ter na ostalih javnih zelenih površinah po Ljubljani. Foto: Luka Šparl

Iz zaspanega mesta v zvezdnico evropskih prestonic

Stella Korošec,

podjetnica in
soustanoviteljica
blagovnih znamk
Equa in GoatStory

Spomnim se, kako sem se pri 18 letih neko nedeljo sprehodila po glavni ulici Ljubljane. Bil je hladen jesenski dan in bila sem edina sprehajalka na tej ulici. Takrat sem si obljubila, da se bom, »ko bom velika«, preselila v drugo mesto, takšno, v katerem ni nikoli dolgčas. Danes se mi zdi, kot da se je to zgodilo v prejšnjem življenju. V zadnjih 14 letih se je Ljubljana preobrazila iz zaspanega dolgočasnega mesteca v čudovito urejeno, živahno mesto, polno prekrasnih trgovinic, lokalov in zelenih koticov. Čeprav bi lahko danes bila kjerkoli na svetu, sem si izbrala Ljubljano, ker je najbolj srčno, navdihujoče, varno in zeleno mesto, kar jih poznam. Ljudje, ki mesto vodijo v smeri trajnostnega razvoja za prihodnje generacije ter modernega izgleda in ponudbe mesta, pa me navdihujejo, da tudi sama sledim bolj zelenemu življenjskemu slogu.

© Primož Korošec

Ponosen sem, da živim in ustvarjam v Ljubljani

Aljoša Bagola,
kreativni direktor
in pisatelj

Ljubljana je sodobno kreativno mesto, ki razume nujnost in moč sprememb. Ustvarjalcem omogoča vsrkavati preplet urbanosti in zelene spokojnosti ter ponuja vpoglede, iz katerih lahko stkejo večne življenjske resnice. Moč njene kulture soustvarjanja in soodgovornosti je navdihujoča tudi na področjih okoljevarstva, načrtovanja, izobraževanja, kulture in še bi lahko našteval. Zato sem vesel in ponosen, da živim in ustvarjam v Ljubljani, vsako leto še bolj zeleni prestolnici Evrope.

Ena od prednosti Ljubljane v primerjavi z drugimi evropskimi prestolnicami je njena **naravna pitna voda**, ki ni obdelana s tehnološkimi postopki.

Od leta 2016 smo postavili devet novih pitnikov. **Pitna voda iz 44 pitnikov** priteka iz centralnega vodovodnega sistema Ljubljana, njeno kakovost pa stalno nadzorujemo.

Leta 2016 smo posebno zgodbo o vodi ujeli v steklenico z imenom Muzejska voda. Steklenica je postala zelo priljubljena, vodo iz pipe v njo točijo tudi številni ljubljanski gostinci. Foto: Doris Kordić

V obdobju od aprila do oktobra, ko ni nevarnosti zmrzali, se lahko odžejate z vodo iz pitnikov, ki so razporejeni na različnih koncih Ljubljane. Foto: Nik Rovani

Več kot 22.500 prebivalcev bo na novo priključenih na javno kanalizacijo. Foto: Jure Kokalj

Projekt Čisto zate

V okviru največjega kohezijskega projekta v državi "Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja" dograjujemo manjkajočo javno kanalizacijo na že poseljenih območjih Mestne občine Ljubljana (in dveh sosednjih občin) ter ukinjamo skoraj **6000 greznic**. Gradnja poteka po 261 ljubljanskih ulicah (kjer bo hkrati urejena tudi vsa ostala infrastruktura) in bo v celoti zaključena v letu 2021.

- * Konec leta **2006** je bilo na javno kanalizacijsko omrežje priključenih **68 odstotkov** vseh gospodinjstev.
- * **Danes** je na javno kanalizacijsko omrežje priključenih **88 odstotkov** vseh gospodinjstev.

* Po zaključenem kohezijskem projektu Čisto zate, ki pravkar poteka, bo do konca leta **2021** ta delež višji od **98 odstotkov**.

Pisalo se je leto 1983. Z vlakom sem se vsako nedeljo iz Dolenjske vračala v študentski dom. Ljubljana je bila že takrat živahno univerzitetno mesto. A ulice, trgi, mostovi in javni prostori so bili preplavljeni z avtomobili, zrak je bil nasičen z izpuhi in vsako zimo je prevladoval vonj po premogu. Megla se je vila od jeseni pa tja do zgodnje pomladi ter navdajala mesto s tesnobo in mračnostjo. Ulice so bile vse prej kot prijazne pešcem in kolesarjem. Hrup delovnih vozil je v zgodnjih urah kalil jutranji mir. Fasade hiš so bile sive, žalostne.

Danes je Ljubljana zeleno mesto, prijazno meščankam in meščanom, turistom in obiskovalcem. Pešci in kolesarji polnijo ulice in trge. Prijazni vozniki električnih kavalirjev prevažajo ljudi od trgovine do doma, do restavracij in mestnih znamenitosti. Turistični električni vlak povezuje središče mesta z grajskim hribom in vnaša življenje na grajsko dvorišče. Kolesarske poti so vsako leto bolj razvejene in povezujejo soseske rastočega mesta. Mobilnost kot storitev se uspešno širi med ljudmi in zmanjšuje potrebo po lastnih avtomobilih.

Tudi delovna vozila so vse pogostejše tiha, le še redko motijo jutranji spanec. Obvoznica okoli Ljubljane preusmerja tranzitni promet daleč stran od mestnega vrveža. Reka Ljubljanica počasi postaja privlačna ne le za turistične ladjice, ampak tudi za različne oblike vodnih športov. Glavno ulico si delijo vsi udeleženci v prometu (razen osebnih avtomobilov), kar dokazuje, da smo ljudje čuječa bitja, ki tudi v prometu lahko varno sobivamo ne glede na obliko mobilnosti.

Želim si, da bi se moje mesto pogumno razvijalo naprej. Potrebujemo hitrejše železniške povezave z drugimi kraji po Sloveniji. Želim si, da bi med prvimi zagotovili varno upravljanje urbanega zračnega prostora ter omogočili uporabo dronov in letečih avtomobilov. Želim si enotno kartico za vse oblike mobilnosti z dostopnimi multimodalnimi vozlišči, ki bi omogočala neprekinjeno javno storitev od vrat do vrat. Naj bodo pametne mobilne rešitve sestavni del urbanističnega

mag. Violeta Bulc,
podjetnica in
nekdanja evropska
komisarka za
mobilnost in
promet

načrtovanja in urbanega dizajna, ki razume tudi sociološke, psihološke in fizične potrebe zdravega človeka.

Rada imam Ljubljano. S ponosom spremljam njen razcvet in veseli me, da lahko smelo gledam naprej na številne

Želim si, da bi se moje mesto pogumno razvijalo naprej

nove priložnosti, ki ji bodo omogočile, da bo ostala v družbi najlepših, ljudem, živalim in drevesom prijaznih mest. Želim si, da Ljubljana v svojem poslanstvu razvija temelje ekocivilizacije.

Nik Rovani

»Naša« ulica je svoja galeksija kultur

Stevo Pavlovič,
lastnik frizerskega
salona na prenovljeni
Trubarjevi ulici

Ljubljana se je po osamosvojitvi Slovenije sprva spreminjala le počasi. Prva leta naše samostojnosti je namreč zaznamovala zlasti rast trgovskih centrov na obrobju mesta, mestno jedro pa je v tem procesu postopoma izgubljalo male trgovine in obrtniške lokale. Zaradi tega je v tem delu mesta vladalo mrtvilo in že po 19. uri je bilo tam moč srečati le malo ljudi.

Potem pa se je leta 2006 zgodil fenomen Zoran Janković! In od takrat dalje nič več ni bilo tako, kot je bilo prej! Že naslednje leto je namreč mestna oblast zaprla mestno središče za motorna vozila in pričela obnavljati nabrežja Ljubljanice ter graditi mostove, hkrati pa je ozelenjevala javne površine. Vse to je privedlo do pridobitve naziva Zelena prestolnica Evrope. Ljubljana je ta naziv pridobila kot prvo mesto v tem delu Evrope.

A zgodba se s tem nikakor ni zaključila. Mesto je namreč tudi pozneje obnavljalo številne ulice in ceste, med njimi tudi Trubarjevo leta 2019. Za nas, ki živimo in delamo na tej ulici, je

to izjemnega pomena. Ulica je namreč dobila popolnoma nov, svež videz, a je hkrati tudi po prenovi ohranila svojo edinstveno identiteto. Gre namreč za ulico, ki je globoko zasidrana v zavest lokalnega prebivalstva in velja za eno izmed najbolj multikulturnih območij v našem mestu. Zato »naša« ulica velja za izjemno vključujoč prostor, ki uspešno združuje zelo različne življenjske sloge in družbene skupine.

Kljub vsem dosežkom novih izzivov ne bo zmanjkalo. Zaradi že doseženega pa trdno verjamem v dokončanje ostalih načrtovanih projektov, s katerimi bo naše mesto utrdilo svoje svetovljanstvo. Ljubljana bo tako imela »vse, kar imajo veliki«, a bo hkrati ostala majhna, butična prestolnica evropske države. Tako bo še lepša, še boljša ter bo zagotavljala še višjo kakovost bivanja in poslovanja.

© Osebni arhiv

Kolesarji od roba do središča osončja

Tine Mahkovec,

predsednik ljubljanskega Kolesarskega društva
Rajd ter vodja največje kolesarske šole v
Sloveniji in številnih tekmovalnih ekip

Res je neverjetno, če primerjamo stanje izpred štirinajstih let z današnjim. Danes živimo v kolesarskem rajju, in ko že vsi govorijo, koliko se je v preteklosti naredilo za kolesarje, je k temu treba dodati, da je nešteto projektov še načrtovanih. Rad rastem z mestom in sem ponosen na vse njegove projekte, tudi nekolesarske. Čeprav sem svetovni popotnik, se vedno znova rad vrnem domov. Takrat se še bolj zavedam, da smo lahko srečni, da živimo v takem mestu – zelenem, aktivnem in polnem energije. Mesto nudi Kolesarskemu društvu Rajd čisto vse možnosti za razvoj kolesarskega športa – prostor in infrastrukturo ter posluš in podporo za dobre kolesarske projekte, običajne in tudi tiste z malo več domišljije. Rajd poskrbi, da vedno več Ljubljančanov kolesari, ter širi besedo o kolesarski prestolnici po vsem svetu. Ljubljana bo zame vedno zelena prestolnica Evrope. S kolesom se lahko rekreiram skoraj v centru mesta ali pa na obrobju Ljubljane, ob čisto vsaki vpadnici mesta. Rad sem vsak dan v naravi in za to mi ni treba iz Ljubljane.

V Ljubljani je kolesarjenje vedno bolj priljubljeno:

- * kolesarimo lahko **po 300 km urejenih kolesarskih poteh**. Kolesarsko infrastrukturo redno posodabljammo ter odpravljamo t.i. kolesarske črne točke;
- * na več kot **70 enosmernih ulicah** je kolesarjenje dovoljeno tudi v nasprotno smer;
- * z dodatnimi postajališči in kolesi bomo še naprej širili izjemno uspešen projekt samopostrežne izposoje koles BicikeLJ. **V sistemu BicikeLJ je danes na voljo 720 koles na 72 postajah** (leta 2016: 380 koles na 38 postajah);
- * od začetka delovanja sistema BicikeLJ smo našteji več kot **7,7 milijona izposoj** (leta 2016: 3,5 milijona izposoj);
- * V sistem BicikeLJ je bilo konec leta 2020 registriranih **214.236 uporabnikov** (leta 2016: 95.048);
- * v času Evropskega tedna mobilnosti 2020 smo uvedli trajni ukrep – **postavili bomo več kot 350 kolesarskih stojal**;
- * z že pridobljenimi evropskimi sredstvi prenavljamo **pet glavnih cest**, na katerih bomo zagotovili kolesarske in pešpovršine;
 - * od leta 2016 smo vzpostavili **tri koloparke**, ki dnevno privabljajo tako najmlajše kot tudi tiste malo starejše;
 - * spodbujanje vsakodnevnega urbanega kolesarjenja je ena od naših prioritetenih nalog na področju trajnostnega razvoja mesta. Da smo na pravi poti, med drugim dokazuje tudi že tretja zaporedna uvrstitev na lestvico **20 kolesarjem najbolj prijaznih mest na svetu The Copenhagenize Index (2015, 2017, 2019)**.

V okviru Evropskega tedna mobilnosti smo skupaj s partnerjem Zavarovalnico Triglav odprli Mobilno servisno delavnico, kjer smo omogočali hiter, enostaven in brezplačen servis (e)koles, (e)skirojev in (e)rolk. Foto: Nuša Krajnc

Spodbujamo in sodelujemo:

- * sodelavke in sodelavci MOL smo v Evropskem tednu mobilnosti sprejeli **krožni izziv in na delovno mesto prikolesarili**. Izziv je zelo resno sprejelo kar 45 kolesark in kolesarjev, ki so v dveh mesecih skupaj prekolesarili kar 8083,71 km. Za primerjavo: to je precej več od skupne dolžine Dirke po Franciji 2020, ki je znašala 3483 km, ter Dirke po Španiji, ki je dolga 2882,8 km.

KoloPark Fužine je največji v Ljubljani. Celoten objekt obsega kar 2000 kvadratnih metrov, od tega je 700 metrov vozne površine, skupaj pa je na voljo kar 200 metrov dolga proga. Foto: Nik Rovani

V letu 2018 smo se vključili v mednarodno mrežo Mesta za kolesarje. Mednarodna strokovna javnost je prav tako prepoznala Ljubljano kot kolesarsko mesto in naš izjemen napredek na tem področju, zato nam je Evropska kolesarska zveza zaupala organizacijo konference Velocity, na kar smo zelo ponosni. Foto: Nik Rovani

Za večjo kakovost zraka v mestu spodbujamo uporabo okolju prijaznih vozil:

* vozni park LPP vsako leto dodatno posodabljammo z **novimi avtobusi na stisnjen zemeljski plin (CNG)**. Od 217 mestnih avtobusov jih je 87 na CNG;

* kot največji ponudnik goriva za okolju prijazna vozila na CNG v državi smo postavili **tri polnilnice**. Še dve načrtujemo v letu 2021;

* s partnerji smo od leta 2016 na javnih površinah vzpostavili **20 novih polnilnih mest za električna vozila**, tako da jih imamo sedaj več kot 100;

* prebivalcem in obiskovalcem v mestnem središču omogočamo **brezplačno vožnjo skozi vse leto z električnimi vozili Kavalir** – danes jih je že sedem (leta 2016 jih je bilo pet):

* v Ljubljani je bil leta 2016 uveden projekt souporabe 100-odstotno električnih avtomobilov. Z njegovo pomočjo je Ljubljana na mednarodnem natečaju za **nagrado Carshare City Award** osvojila drugo mesto v kategoriji do 750.000 prebivalcev;

* meščanke in meščani se bodo lahko kmalu po opravkih zapeljali tudi po reki Ljubljanici, saj **bomo uvedli redno linijo javnega rečnega prometa**.

Z električnim vlakcem Urbanom smo v letu 2016 uvedli atraktivno turistično krožno pot, ki povezuje najpomembnejše znamenitosti Ljubljane. V petih letih smo z njim prepeljali več kot 90.000 potnikov. Foto: Doris Kordić

Zaradi nizke hitrosti električnih vozil Kavalir jih potniki lahko ustavijo kar med vožnjo, ustrežljivi vozniki pa so dosegljivi tudi na klic. S Kavalirji, ki vozijo brez postajališč po želji potnikov, se lahko brezplačno zapelje do pet potnikov hkrati. Foto: Miha Fras

S celovito prenovo Trubarjeve ulice in prenovo priključnih ulic je celotno območje dobilo povsem nov videz. Foto: Nik Rovar

Potem ko smo leta 2007 mestno središče zaprli za motorizirani promet, smo:

- * območje za pešce še dodatno razširili in danes obsega več kot **12 ha** (leta 2016: 10 ha);
- * za krožne turistične prevoze vzpostavili nov in izboljššan **električni vlakec Urban**;
- * za še manj avtomobilskega prometa v mestu uredili **ново, že šesto parkirišče P + R v Ljubljani**.

Novo, že šesto P + R parkirišče ima 392 parkirnih mest, vključno s parkirišči za invalide, električna vozila, avtobuse, turistične avtobuse in 15 parkirnih prostorov za avtodome. Na voljo je tudi 20 kolesarskih stojal pod nadstrešnico za sočasno parkiranje 40 koles in 100 kolesarskih stojal brez nadstrešnice za sočasno parkiranje 200 koles. Med njimi je prvih 12 stojal s priključkom za polnjenje 24 električnih koles in 16 omaric za shranjevanje koles, s priključkom za polnjenje električnih koles. Novo parkirišče P+R Stanežiče je, kot vsa ostala, povezano z avtobusno linijo LPP. Foto: Doris Kordić

Od leta 2016 smo na več kot 450 ulicah in cestah izvedli manjše (rekonstrukcija ceste, sprememba prometnega režima) ali večje (gradnja komunalne infrastrukture ali obsežnejša prenova) posege. Tako smo še izboljšali prometno varnost, kolesarjem in pešcem pa omogočili prijetnejše poti.

Za krajše poti smo preuredili pot Roberta Blinca, za večjo varnost pred poplavami pa zgradili nov zadrževalnik na Brdnikovi ulici. Čeprav je za urejanje vodotokov pristojna država, smo v Ljubljani za čim večjo varnost naših meščanov pripravili načrt ukrepov za povečanje poplavne varnosti MOL 2013–2022 in ga tudi uresničujemo. Foto: Nik Rovnan

Prenovljena Poljanska cesta.
Foto: Nik Rovnan

Ob križišču prenovljene Poljanske in Rozmanove ulice ter Poljanskega nasipa smo ob 100. obletnici priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom uredili Prekmurski trg. Foto: Nik Rovnan

Rekonstrukcija Litijske ceste je bila izvedena v okviru evropskega projekta Čisto zate, s katerim dograjujemo kanalizacijsko omrežje, hkrati pa ob prenovi cestne površine poskrbimo tudi za ustrezno prometno ureditev in s tem za večjo varnost v prometu. Foto: Kristina Ina Novak

Zaloško cesto smo obnovili, zgradili krožišče, uredili pločnik, obojestranske kolesarske steze, postajališče LPP ... Ureditev kolesarskih in pešpovršin sodi v projekt ureditve kolesarske mreže v MOL, ki ga delno sofinancirata Kohezijski sklad EU in Republika Slovenija. Foto: Nik Rovnan

Za še prijetnejše poti s kolesom smo izvedli **obsežne preнове kolesarske infrastrukture**, med drugim na Drenikovi ulici, Vodnikovi cesti, na Dunajski cesti, Tržaški cesti in Poljanski cesti. Ureditev sodi v **projekt ureditve kolesarske mreže v MOL**, ki je podprt z mehanizmom Celostnih teritorialnih naložb (CTN).

Prenovljena Vodnikova cesta.
Foto: Nik Rovar

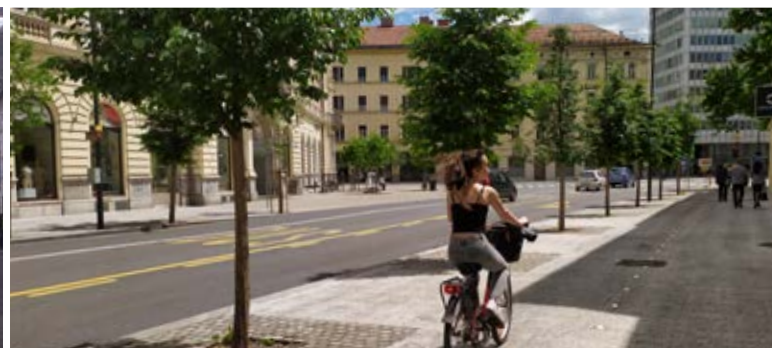
Del prenovljene Dunajske ceste.
Foto: Nik Rovar

Prenovljena Drenikova ulica. Foto: Kristina Ina Novak

V okviru prenove Tržaške ceste poleg posodobitve komunalne infrastrukture urejamo tudi nove površine za pešce in kolesarje ter prenavljamo avtobusna postajališča. Foto: Vita Kontić Bezjak

PREJ Gosposvetska cesta pred prenovo. Pobude za ureditev tega območja in omejitve motornega prometa smo prejeli že od leta 2014. Foto: Nataša Ramovš Žebovec **DANES** Prenova Gosposvetske ceste, ki je pomembna mestna vpadnica, je del obsežnega projekta preureditve mestnega središča in sledi trajnostni mobilnostni politiki. Podoba ceste danes sledi videzu Slovenske ceste, več prostora je namenjena pešcem in kolesarjem, ob cesti je zasajen drevored. Foto: Natalija Božič

Vsakdo od nas lahko prispeva k svetlejši prihodnosti

Alma Kochavy,

podjetnica in soustanoviteljica kulinarčne tržnice Odrpta kuhna

Ljubljano imam od nekdaj rada, saj je neločljivo povezana z mnogimi pomembnimi aspekti mojega življenja. Veseli me, da že osem sezon v sodelovanju z ljubljanskimi javnimi službami ter podjetji uspešno organiziramo Odrpto kuhno in skrbimo za to, da so petki v centru Ljubljane še bolj pestri. Odkar sem se preselila v predmestje, sem še bolj pozorna na pozitivne prakse, ki jih mesto uvaja, da bi zagotovilo čim višjo kakovost življenja. Ukrepi, ki bodo vsem nam, predvsem pa našim zanamcem omogočili zeleno in varnejšo bodočnost, so vidni na vsakem koraku. Ponosna sem, da je eden tovrstnih ukrepov tudi preobrazba Odrpte kuhne v trajnostno naravnano tržnico. Ta projekt smo pripravljali že kar nekaj časa, letos pa nam je končno uspelo povsem izločiti nepotrebno plastiko in obiskovalcem ponuditi jedi in pijačo v biorazgradljivih materialih. Morda se to ne zdi velik korak, a vendar kaže na to, da lahko vsakdo od nas prispeva k svetlejši prihodnosti.

VIDIVA SPREMEMBE

Vidiva, da se prebujajo soseske izven centra in da je vedno več samoniklih pobud in dogodkov, kar daje tem soseskam občutek živosti.

Vidiva nova drevesa in zelenje ob cestah in sprehajališčih.

Vidiva nove povezave med mestom in Barjem. Zato Barje vedno bolj postaja tudi prostor za opazovanje narave in preživljanje prostega časa.

Vidiva urejene poti, mostove in obrežja Ljublanice in Save; ti povezujejo ljudi in soseske z obema rekama.

Vidiva velike količine odpadkov, ki so v centru RCERO Ljubljana razvrščeni in obdelani na najsodobnejši način.

Vidiva dobre prakse in organizacije, kot so Mladi za podnebno pravičnost, sistem BicikeLJ, Javni zavod Mladi Zmaji, pravična trgovina Žmuhe, Kavalir, Prostorož, IPOP, projekt Pot dobrot ...

PREJEMAVA IN DAJEVA

Uporabljam invalidski voziček (Alenka), zato je mesto zame tudi najlaže dostopno okolje. Omogoča mi samostojnost.

Mesto nama daje dobro osnovo, da sva lahko družbeno aktivni. Zato z njim živiva v vzajemnem odnosu in nisva samo njegovi uporabnici.

Odnos z mestom je za naju predvsem odnos z ljudmi.

Ljubljana je mesto druženja; naključna srečevanja prijateljev in znancev so del vsakdanjika. Številna od njih se zavlečejo v druženja ob kavi ter v debate in nova srečanja. V tem smislu je Ljubljana res radodarna.

Verjameva, da je najin prispevek mestu predvsem v tem, da se profesionalno in zasebno trudiva graditi skupnosti. Pomagava pri akcijah, kot so zasaditev

Mesto je najin dom

Alenka Kreč Bricelj
in Maja Rijavec,
kolektiv Smetumet

© Osebni arhiv

vrta na tržnici Moste, organizacija nastopa lokalnih glasbenikov, garažna razprodaja ali šolska podnebna stavka.

ZELENA PRESTOLNICA SO VREDNOTE V PRAKSI. LJUBLJANA JE ZELENA IN BO TAKŠNA TUDI OSTALA, DOKLER:

- bo vsak meščan lahko peš prišel od svojega doma v gozd;
- bomo ohranjali čisto in zdravo pitno vodo;
- bomo ohranjali in širili zelene površine;
- bomo načrtovali in izvajali pravičen prehod v brezogljično družbo;
- bomo proizvajali manj odpadkov;
- bomo skrbeli za pridelavo zdrave in lokalne hrane.

Ljubljanski regijski center za ravnanje z odpadki (RCERO Ljubljana) je najsodobnejši objekt za predelavo odpadkov v Evropi.

Njegovo ključno poslanstvo je, da iz mešanih odpadkov izločimo kar največ še uporabnih materialov oziroma surovin.

* V RCERU danes sprejemamo mešane in bioodpadke iz 57 občin, kar je 13 občin več kot leta 2016. V njem predelujemo odpadke skoraj polovice države.

* V RCERU Ljubljana ločeno zbrane bioodpadke predelamo v prvovrsten kompost, primeren za uporabo na vrtovih in njivah.

* Načrtujemo gradnjo objekta za energetske izrabo gorljive frakcije odpadkov, nastale pri predelavi mešanih odpadkov v RCERU Ljubljana. S tem bi se po načelu krožnega gospodarstva na videz nekoristni odpadki, v obliki toplote in elektrike vnovič vrnil k tistemu, ki jih je ustvaril.

Že od leta 2014 smo **edina evropska prestolnica v mreži Zero Waste Europe**.

Tovarna za predelavo odpadkov, kot RCERU poljudno rečemo, uporablja najmodernejšo in trajnostno tehnologijo za ravnanje z odpadki v evropskem merilu ter zagotavlja zelena delovna mesta. Po predelavi na odlagališču konča manj kot 5 odstotkov ostanka odpadkov. Foto: arhiv JP Voka Snaga

* Prizadevamo si za zmanjšanje uporabe plastičnih vrečk, zato smo se povezali s trgovci in gostinci v ljubljanskem mestnem središču. Akciji se je pridružilo že **več kot 70 trgovcev in gostincev, ki plastičnih vrečk ne uporabljajo več.**

* Na osrednji ljubljanski tržnici smo postavili začasen **vrečkomat**, iz katerega so kupci lahko vzeli brezplačno biorazgradljivo vrečko. Vrečkomat smo postavili kot del **družbeno odgovorne akcije Nisem večna, sem pa zato manj tečna.**

Na **77 lokacijah** v središču mesta smo vgradili podzemne zbiralnike in z njimi nadomestili 9000 klasičnih/navadnih zabojsnikov.

Smo evropska prestolnica z **najvišjim deležem ločeno zbranih odpadkov v gospodinjstvih** (leta 2020: 69 odstotkov, leta 2016: 66 odstotkov).

S podzemnimi zbiralnici smo v središču Ljubljane nadomestili že približno 9000 klasičnih zabojsnikov za vseh pet vrst odpadkov, poleg tega sproščamo javne površine, lepšamo podobo in izboljšujemo prometno varnost v mestnem središču. Foto: Vita Koutić Bežjak

Vrečkomat smo na osrednji ljubljanski tržnici postavili skupaj z življenjsko zavarovalnico NLB Vita. Z njim že od leta od leta 2016 opozarjamo na pretirano uporabo plastičnih vrečk. Foto: Karmen Žirovnik

V objemu pozitivnih sprememb

mag. Ladeja Godina Košir,

ustanoviteljica in direktorica Circular Change,
predsedujoča Evropski platformi za krožno
gospodarstvo ECESP

Zvezd se lažje dotikaš, če imaš varen oprijem. Zame je Ljubljana od rojstva pristan, iz katerega me življenje vodi na vse konce sveta in v katerega se vsakokrat s hvaležnostjo vračam. Je mesto mojega zorenja, rojstni kraj mojih treh otrok in okolje, v katerem sem ustanovila Circular Change – najboljšo vstopno točko za razvojne zgodbe krožnega gospodarstva. Ta je zaradi sodelovanja različnih deležnikov in slovesa Ljubljane kot Zelene prestolnice Evrope prerasla v globalno stičišče soustvarjalcev trajnostnih, krožnih praks. Z njo s ponosom predstavljam svetu »najlepše mesto«, v katerem je moje prevozno sredstvo kolo, moje zatočišče zelene površine, moj eliksir pitna voda iz pipe, moje nakupovalno središče mestna tržnica, moje navdihovalnice kulturne institucije, moj taksi Kavalir ... Občutek varnosti daje zagon ustvarjalnosti – v smeri zelenega, trajnostnega, krožnega se nizajo pobude in projekti med mladimi in starimi, med start-upi in velikimi organizacijami, med mestom in primestjem. Ljubljanski utrip napaja mojo globalno bit. Hvaležna sem, da mi je dano ljubiti Ljubljano.

Ljubljana je moj planet navdihov

Mateja Benedetti,

oblikovalka trajnostne mode in dobitnica svetovne nagrade na področju trajnostne luksuzne blagovne znamke

Kot človeško bitje se počutim predvsem prebivalka tega planeta, in narava je moj dom. Po zaključenem študiju je Ljubljana iz praktičnih razlogov ostala moj bivanjski prostor, a to se ne bi zgodilo, če se v njej ne bi dobro počutila, če tu ne bi našla navdiha ali mogla ustvarjati. V ustvarjalnem in poslovnem smislu sem veliko in pogosto delovala tudi drugod po svetu, a rada povem, da prihajam iz zelene prestolnice, in se v Ljubljano vedno rada vrnem.

Čeprav je moje delo predvsem ustvarjalno, je moda v prvi vrsti posel. Odgovorno in zrelo človeško bitje si ne more in ne sme zatiskati oči ob dejstvu, da je modna industrija ena izmed treh najbolj onesnažujočih vej industrije na svetu. To doživljam zelo osebno in se nenehno poglobljam v trajnostne rešitve v tehnologiji, materialih in procesih ter jih raziskujem. Na koncu je lepota kreacij z barvami, vzorci in kroji tista, ki navdihne. Če želimo pozitivno spremembo, ni dovolj, da samo mi delamo tisto, kar se nam zdi prav – poskusiti moramo tudi navdihovati druge. In navdih najdem v Ljubljani tudi sama, saj se v mestu vztrajno in uspešno ustvarja mreža kompetenc za uspešen prehod v krožno gospodarstvo, ki zajema gospodarske, družbene in okoljske razsežnosti.

Soustvarjam utrip mesta

Petra Filipič,

idejalistka Mestnega
inkubatorja v JZ Mladi
zmaji

Zaradi študija sem se preselila iz majhnega mesta Ptuj v Ljubljano, kjer se kot mlada Štajerka sprva res nisem znašla. Na začetku se nisem vključevala v aktivnosti za mlade, po nekaj letih pa mi je uspelo zapustiti svojo cono udobja. Postala sem aktivna v mladinskem centru Mladi zmaji, v okviru katerega sem tudi sodelovala s projekti v Mestnem inkubatorju »Nemščina preko glasbe« in »zMačkane«. Lani se mi je ponudila priložnost sodelovanja pri projektu prenove mestnega avtobusa v mobilni mladinski center. Ideja se mi je zdela zanimiva. Pridobila sem številne veščine, spoznala nove ljudi, se kreativno izražala in pridobila še mnogo več. Danes se lahko z mladimi družim na edinstvenem avtobusu »Ljuba in Drago« s posebno, okolju prijazno zeleno streho in črnim oklepom, ki mlade ustvarjalce kar kliče, naj pustijo na njem svojo sled, podobno kot smo jo mi pustili pred točno enim letom. Vse to mi je omogočilo, da sem lahko postala aktivna državljanka in da lahko soustvarjam utrip mesta.

Ljubljana se je na povabilo **fundacije Ellen MacArthur vključila v mrežo Circular Cities**, katere cilj je širjenje dobrih praks in znanja prek posebne spletne platforme, ki bi mestom služila kot navdih za inovacije na področju »zero waste« in krožnega gospodarstva.

PREJ V letu 2016, ko je Ljubljana nosila naziv Zelena prestolnica Evrope, smo pred Mestno hišo postavili informacijsko točko Točko. Zate., sestavljeno iz dveh lesenih paviljonov. V njej je vse leto potekal brezplačen program, namenjen različnim ciljnim skupinam. Foto: Doris Kordić **DANES** Po izteku projekta smo paviljona preselili v Podutik, kjer ju v Kolesarskem društvu Rajd z velikim veseljem in hvaležnostjo uporabljajo za spodbujanje kolesarjenja v Ljubljani. Foto: Grega Stopar

Leta 2018 smo z namenom hitrejšega prehoda v krožno gospodarstvo vzpostavili novo delovno mesto: **menadžerko prehoda v krožno gospodarstvo**, ki je samostojna sodelavka Mestne občine Ljubljana.

Še naprej bomo uvajali **pametne rešitve** na vsa področja našega delovanja. Dobre prakse bomo prilagajali potrebam in zmožnostim našega mesta. Področji **delitvenega in krožnega gospodarstva bomo krepili z novimi poslovnimi modeli**, nadaljevali bomo z razvojem elektromobilnosti in digitalizacije – s pomočjo sodobne informacijske komunikacijske tehnologije bomo prebivalkam in prebivalcem omogočili še lažjo in hitrejšo pot do mestnih storitev.

Leta 2019 smo podpisali **globalno zavezo New Plastics Economy Global Commitment**. Namen zaveze je zmanjšanje plastičnih odpadkov in onesnaženosti okolja. Združuje že več kot 450 podjetij, mest, vlad, nevladnih organizacij, univerz in drugih organizacij iz vsega sveta.

Z inovativnim projektom CHAIRity – dajte mu še eno priložnost smo meščanke in meščane pozvali k podarjanju starih oziroma odsluženih stolov, ki smo jih nato obnovili na delavnicah društva Smetumet in učencev treh ljubljanskih osnovnih šol. Obnovljeni in predelani stoli so kot primer krožnega gospodarstva postali del scenografije na konferenci Eurocities, nato pa so svoj prostor našli v prostorih naših javnih zavodov in podjetij. Foto: Žiga Intihar

Oktobra 2020 smo se pridružili skupini mest podpisnic **Evropske deklaracije o krožnih mestih**. S tem smo se še dodatno zavezali k prehodu iz linearnega v krožno gospodarstvo in ustvarjanju z viri učinkovite, nizkoogljične in družbeno odgovorne skupnosti, v kateri je poraba virov ločena od gospodarske rasti.

V okviru evropskega projekta APPLAUSE smo iz invazivnih tujerodnih rastlin izdelali papir in papirne izdelke, lesne izdelke in lesene črke za visoki tisk, pridobili barvila in premaze, vzpostavili platformo za upravljanje invazivnih tujerodnih rastlin, zaznali njihova rastišča s satelitskimi posnetki in še mnogo več. Rezultate projekta smo javnosti vsako leto predstavili na festivalu uporabe invazivnih tujerodnih rastlin.

Med letoma 2017 in 2020 smo v sklopu projekta Applause:

- * izvedli **143 delavnic z 2980 udeleženci**,
- * pripravili **44 izobraževalnih filmov**,
- * pridobili **30.000 podatkov za 121 rastlinskih vrst**,
- * pripravili 26 načrtov "Naredi sam",
- * **na papirju iz invazivnih tujerodnih rastlin izdali 2 razstavi in 12 publikacij**, med drugim tudi Priročnik za domačo izdelavo izdelkov,
- * izdelali **7200 kg papirja** ter zbrali **400 kg japonskega dresnika** in **247 kg zlate rozge**.

Z evropskim projektom APPLAUSE – od škodljivih do uporabnih tujerodnih rastlin z aktivnim vključevanjem prebivalcev smo se neresenih vprašanj pri ravnanju z invazivnimi tujerodnimi rastlinami lotili s pristopom »zero-waste« in s krožnim gospodarstvom. Foto: Nik Rovar, Simona Berden, Nuša Krajnc

Mobilni mladinski center Ljuba in Drago zagotavlja prostor za druženje na tistih lokacijah v Ljubljani, kjer primanjkuje prostorov in programov za mlade. Avtobus je prava atrakcija, mladi so nad njim navdušeni. Foto: Jon Žagar

V Mestni občini Ljubljana smo se odločili, da na nekaterih prenovljenih cestah in ulicah uvedemo rešitev, ki je nevsiljiva za okolje, obenem pa informativna ter dovolj uporabna in zanimiva, da bi vključila tudi prebivalstvo. Tako smo na treh ulicah in cestah že postavili ljubljansko pametno klop, s čimer smo postali prvi v Sloveniji, ki že obstoječo urbano opremo preurejamo v pametno ter za ta namen ne nameščamo novega tipa urbanega pohištva. Foto: Natalija Božič

Sodelavke in sodelavce mestne uprave spodbujamo k odgovornemu krožnemu ravnanju, zato smo vpeljali štiri krožne izzive na temo mobilnosti, trajnostnega nakupovanja, prehrane in vsakodnevnega življenja. Foto: Branka Trčak

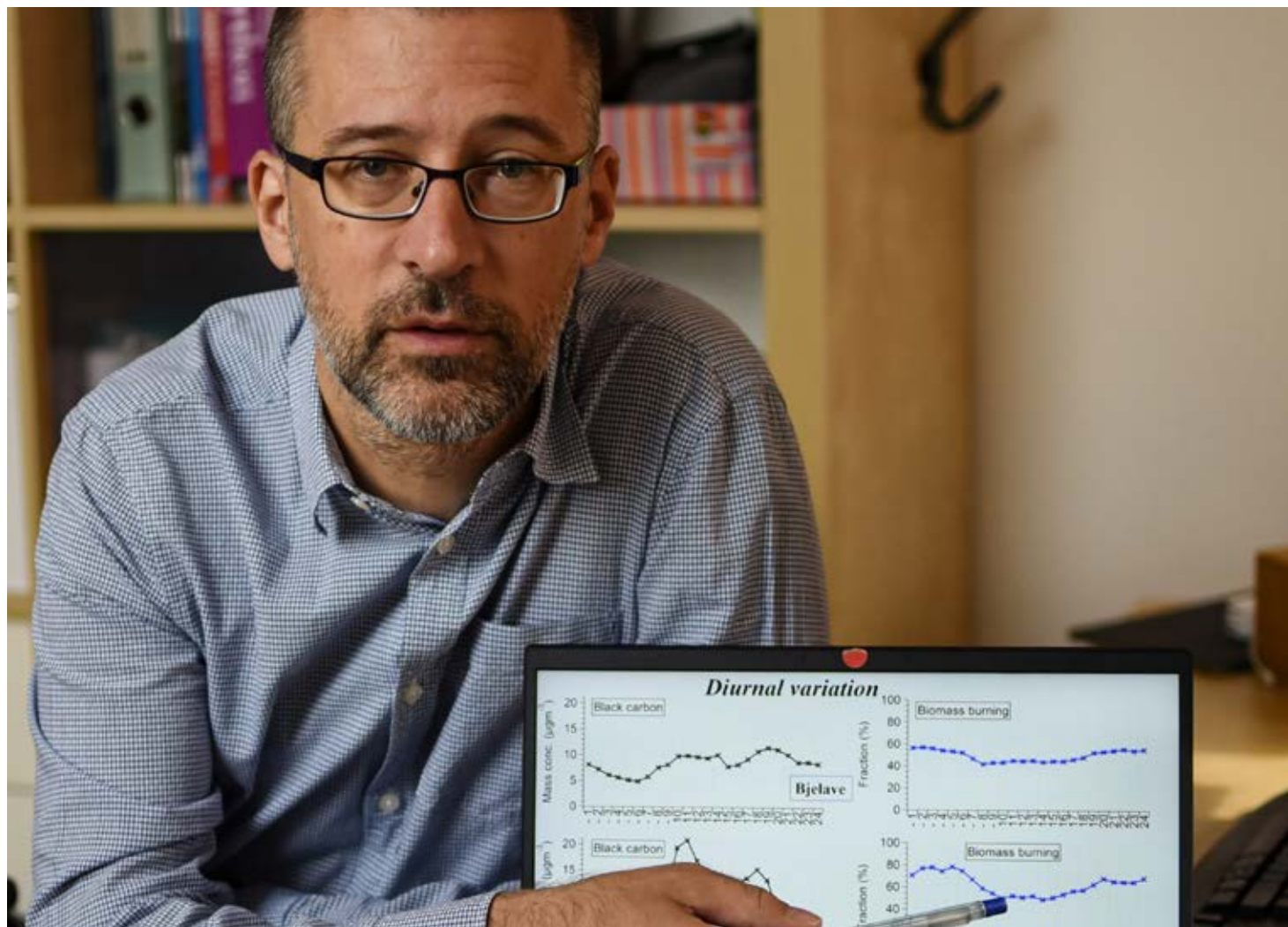
* Skupaj z mladimi smo **odsluženi mestni avtobus preobrazili v mobilni mladinski center**. Mlade so pri projektu vodili in jih usmerjali izkušeni strokovnjaki s področja kreativnih industrij in mladinskega dela. Mentoriranje je potekalo po načelih »učenje z udeležanjem« (learning by doing) – od ideje do končne izvedbe projekta.

* Projekt odsluženega mestnega avtobusa »Ljuba in Drago« se je uvrstil med finaliste za nagrade Wellbeing Cities Awards, prejel je nagrado **BIG SEE Interior Design Award 2020** in bil nominiran za nagrado **Grand Prix Award** v kategoriji civic.

* Meščani in meščanke lahko svoje pametne naprave polnijo na treh ljubljanskih lokacijah, na katerih **smo leta 2019 postavili pametne klopi**.

* Vzpostavili smo **dve izmenjevalnici reči**. Njun cilj je prehajanje predmetov od enega lastnika k drugemu. Če ima kdo preveč stvari, ki jih ne potrebuje več, jih prinese v izmenjevalnico in jih podari ali pa jih zamenja za druge predmete, ki jih potrebuje. S projektom Izmenjevalnica reči prispevamo **k preprečevanju nastajanja odpadkov in soustvarjamo zgodbo krožnega gospodarstva**.

* Uspešno smo povezali energetiko in farmacijo ter vzpostavili novo dobro krožnogospodarsko prakso. **Odvečno toploto, ki je družba Lek ne more več uporabiti v svojih proizvodnih procesih, Energetika Ljubljana umešča v sistem daljinskega ogrevanja Ljubljane**. Na ta način smo zaradi prihranka goriv znižali emisije CO² za 1000 ton letno. S tako pridobljeno toploto pa lahko ogrevamo približno 300 stanovanj.

© Osebni arhiv

Ljubljana - majhno mesto z velikimi pljuči

dr. Griša Močnik,

fizik, direktor in vodja raziskav v podjetju Aerosol

Ljubljana ni velemesto po velikosti, pač pa po tem, kaj ponuja prebivalcem in tistim, ki vanjo prihajajo vsak dan ali le občasno. Mesto se zato spreminja – velikokrat na bolje, včasih tudi malo manj. Ker se ukvarjam z meritvami onesnaženosti, se veselim počasnega, vendar stalnega izboljševanja kakovosti zraka. Izboljšave v pretočnosti prometa se mi zdijo kontraproduktivne – večje ceste privabijo več prometa in končaš v enako gostem prometu, samo na cesti je več avtomobilov. Naše meritve črnega ogljika so pokazale, da je zaprtje Slovenske ceste za promet močno izboljšalo kakovost zraka. Podaljševanje kolesarskih poti mi je strašno pri srcu, saj jih redno uporabljam. Ljubljana lahko tudi izkoristi »zgodbe o uspehu« iz preteklosti. Odpravo premoga kot goriva za ogrevanje v osemdesetih letih prejšnjega stoletja moramo ponoviti pri ogrevanju z lesom, ki postaja urbano gorivo. Naše meritve so namreč pokazale, da se les kuri tudi v mestu, ne samo v njegovi okolici.

Razvoj alternativ avtomobilskemu prometu, izogibanje infrastrukturi, ki povečuje promet, ter investicije v centralizirano čisto daljinsko ogrevanje lahko Ljubljani pomagajo, da bo postala stalna zelena prestolnica. Raven kakovosti življenja je tisto, zaradi česar so drugi zeleni od zavisti, Ljubljančani pa smo zeleni, ker živimo v zeleni prestolnici.

Zdrav duh v zdravem telesu

Deja Doler Ivanovič,

nekdanja rokometiška
in športna direktorica
RK Krim Mercator

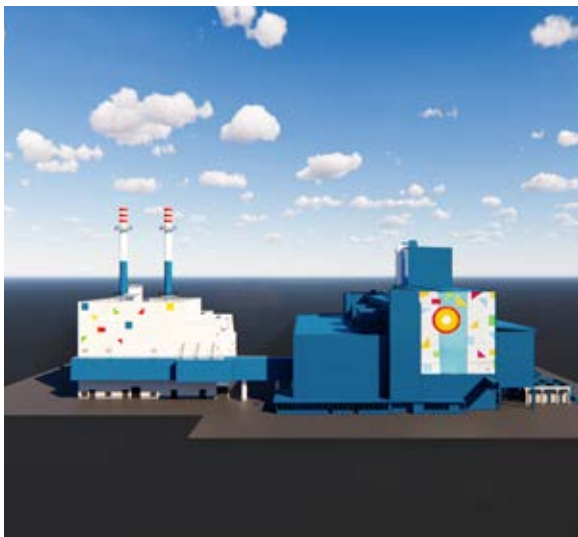
Sem Deja. Nekdanja rokometiška. Sem ženska, žena, mama, prijateljica. Športna direktorica RK Krim Mercator. In vse to sem najraje doma. V najlepšem mestu na svetu. V zame najljubšem kotičku tega sveta. V Ljubljani.

Sem Deja. Ljubljanka. Živim v čudovitem okolju. Zeleni prestolnici Evrope, enem najbolj urejenih, čistih, prijaznih delov našega planeta. Kot nekdanja vrhunska in danes rekreativna športnica lahko trdim, da živim v okolju z izjemno športno infrastrukturo. Arena Stožice nam ponuja pravi luksuz, izjemen ambient, dve dvorani pod eno streho. Vsaka evropska rokometna delegacija, ki nas obišče, je nad kompleksom navdušena. Ob tem pa smo še vedno s kančkom srca doma na Kodeljevem, v legendarni dvorani, ki je bila pred kratkim energetsko prenovljena. »Ozaljšani« na način, ki je združil preteklost s prihodnostjo, sodobnostjo.

Sem Ljubljanka. Ponosna sem na svoje mesto. Mesto, ki se je v poldrugem desetletju spremenilo v prestolnico, še vedno simpatično, povezano s tradicijo, a po drugi strani polno presenečenj, presežkov, ljudem prijaznih rešitev.

© Milan Tomažin

Veselimo se dokončanja plinsko-parne enote ob obstoječi enoti TE-TOL, s katero bomo zmanjšali uporabo premoga in v Ljubljani zagotovili še čistejši zrak. Foto: Urban Štebljaj in arhiv Energetika Ljubljana

Gradimo plinsko-parno enoto v Energetiki Ljubljana (lokacija TE-TOL), s katero bomo nadomestili dva premogovna bloka in z implementacijo čistejših tehnologij zmanjšali uporabo premoga za kar 70 odstotkov.

S toploto iz daljinskega ogrevanja in z zemeljskim plinom oskrbujemo 75 odstotkov gospodinjstev.

S preureditvijo in posodabljanjem mestne razsvetljave **aktivno zmanjšujemo svetlobno onesnaževanje in porabo energije**. Leta 2000 je bila priključna moč razsvetljave več kot 9 MW, danes pa ta znaša manj kot 2,8 MW.

Od leta 2016 smo **zamenjali več kot 10.000 navadnih svetilk z LED-svetilkami** in s tem prihranili 2000 MWh/leto.

Kakovost zraka se v Ljubljani vseskozi izboljšuje. V letu 2015 smo zabeležili 43 dni s preseženo dovoljeno vrednostjo delcev PM10, v letu 2019 le še 16.

S celotno prenovo Slovenske ceste in ukinitvijo osebnega motornega prometa na njenem osrednjem delu smo izboljšali tudi kakovost zraka, saj smo koncentracije črnega ogljika zmanjšali za kar 70 odstotkov. Foto: Doris Kordić

Na Dnevu brez avtomobila 2019 smo predstavili svoje aktivnosti v okviru evropskega projekta Clair City, s katerim smo ljudi ozaveščali o pomenu kakovostnega zraka v mestnem okolju in vplivu onesnaženja na zdravje ljudi. Foto: Nik Rovar

Na področju učinkovite rabe energije že od leta 2013 izvajamo energetske prenovle stavb v lasti občine. Od leta 2017 pa prenovle v čedalje večjem obsegu izvajamo po modelu javno-zasebnega partnerstva po principu energetskega pogodbenišтва.

* Z največjim projektom javno-zasebnega partnerstva za energetska učinkovitejša stavba smo v sodelovanju z družbama Petrol in Resalta že **prenovili 59 občinskih stavb in tako zagotovili prihranke energije, povečali delež obnovljivih virov in zmanjšali emisije toplogrednih plinov, v naslednjih dveh letih bomo obnovili še dodatnih 27 objektov.**

* Z energetskimi prenovami vrtcev, šol, športnih in drugih objektov v lasti MOL smo doslej **ohranili kar 170.000 dreves.**

* Projekt Energetsko napredni je še en primer dobre prakse tako v Sloveniji kot tudi drugje v Evropski uniji. Poleg prihrankov, pozitivnih vplivov na okolje in zadovoljstva končnih uporabnikov, je dodana vrednost projekta **nov izobraževalni program na temo učinkovite rabe vode, energije in obnovljivih virov. V Mestni občini Ljubljana 10 odstotkov od prihrankov namenjamo izobraževanju otrok v ljubljanski regiji.**

* **Vse energetske prenovle izvajamo na visoki kakovostni ravni.** Z njimi tako nam kot generacijam, ki prihajajo za nami, tlakujemo pot v zdravo, čisto in urejeno okolje, ki bo tudi v prihodnje omogočalo zdravo in kakovostno življenje v našem mestu.

PREJ Objekt Osnovne šole Poljane pred prenavo **DANES** Objekt Osnovne šole Poljane po celoviti energetska prenavi. Foto: Peter Irman

PREJ Objekt Osnovne šole Oskarja Kovačiča, podružnične šole Rudnik, pred prenavo **DANES** Objekt Osnovne šole Oskarja Kovačiča, podružnične šole Rudnik, smo celovito energetska obnovili. Foto: Peter Irman

PREJ Objekt večnamenske dvorane Kodeljevo z bazenom pred prenavo **DANES** Objekt večnamenske dvorane Kodeljevo z bazenom smo celovito energetska obnovili. Foto: Peter Irman

Energetska prenovljena OŠ Polje
Foto: AV studio

Energetska prenovljeno kopališče Tivoli
Foto: Peter Irman

Energetska prenovljena OŠ Vič
Foto: AV studio

Energetska prenovljena dvorana Kodeljevo
Foto: AV studio

Hvala vsem,
ki skupaj z nami
skrbite za zeleno
in trajnostno
Ljubljano.

ArtInFoto

Mestna občina
Ljubljana

LJUBLJANA.
Zate.

Izdajateljica: Mestna občina Ljubljana

Odgovorna urednica: Karmen Žirovnik

Izvršna urednica: Nuša Krajnc

Sodelujoči: Simona Berden, Tina Capek, Kaja Čurin, Nataša Jazbinšek Seršen, Vita Kontić Bezjak, Doris Kukovičič, Maruška Markovčič, Nataša Mavec Oplotnik, Mojca Mohar, Mateja Nose Marolt, Nina Sankovič, Matic Sopotnik, Zala Strojín Božič, Petra Šeme, Marko Taljan

Vsebinska zasnova: Karmen Žirovnik

Oblikovanje in grafična priprava: Pristop, d. o. o.

Lektorica: Nuša Mastnak **Tisk:** Salomon, d. o. o. **Naklada:**

126.000 izvodov **Kontakt:** glavna.pisarna@ljubljana.si

Posebna izdaja revije Ljubljana. Zate. je petletno poročilo projekta Ljubljana – zelena prestolnica Evrope. Naziv, ki ga je Ljubljana ponosno nosila leta 2016, je močno okreplil prepoznavnost Ljubljane po vsem svetu, nadgradil blagovno znamko našega mesta in nas postavil na zemljevide vodilnih trajnostnih, zelenih, turističnih in inovativnih mest. Ker je naziv Zelena prestolnica Evrope pobuda Evropske komisije, smo bili obvezani pripraviti petletno poročilo, v katerem predstavljamo številne aktivnosti, izvedene projekte, izboljšave ter ključne informacije, ki so v preteklih petih letih zaznamovali Ljubljano in močno vplivali na še višjo kakovost življenja v mestu.

Hvala vsem za sodelovanje in prispevke pri pripravi poročila. Poročilo brezplačno prejme vsako gospodinjstvo v Mestni občini Ljubljana.

Natisnjeno
na okolju
prijaznem
papirju.

